

Decaan TBM prof. Theo Toonen:

‘Zonder ons is de TU Delft een zeer hoogwaardige knutsselfabriek’

Jacqueline de Haas

Het is de ambitie van de Technische Universiteit Delft om met ingenieuze techniek maatschappelijke problemen op te lossen. Prof. Theo Toonen, decaan van de faculteit Techniek, Bestuur en Management (TBM): ‘Onze taak daarbinnen is het om erop te wijzen dat technologie functioneert in een sociale en maatschappelijke context. Het feit dat wij er zijn geeft aan dat de TU Delft geen hoogwaardige knutsselfabriek wil zijn, maar juist veel oog heeft voor het belang van de sociale, politieke en economische inbedding van techniek, technologie en innovatie.’

Decaan prof. dr. Theo Toonen vindt dat bij technologie en techniek de mens en maatschappij centraal dienen te staan. ‘Het is belangrijk steeds vragen te stellen als: waar heeft de maatschappij behoefte aan? Hoe zorgen wij ervoor dat die technologie echt gebruiksvriendelijk is? Apple bijvoorbeeld heeft dat heel goed in de gaten en speelt

perfect in op de behoefte van mensen, met het feel good-gevoel erbij.’ De TU Delft is zo ver nog niet. ‘Deze universiteit heeft nog teveel weg van een “winkel van Sinkel”. Trots presenteert de TU Delft zich in de media met spullen als de zonneauto Nuna, een lopende robot of een nieuw soort materiaal. Onduidelijk is of dat nu de middelen zijn die de huidige maatschappij nodig heeft, en waarom.’ Een doorbraak vindt Toonen de Delft Research Initiatives (DRI’s). ‘Deze proberen meer te kijken naar wat er speelt in de maatschappij, om daarop in te spelen. Ik heb lang nagedacht of ik hier decaan wilde worden. De DRI-opzet – en de voormalige rector prof. Jacob Fokkema – hebben mij in 2008 over de streep gehaald.’

Thorbecke

De carrière van Toonen begint bij een studie politicologie, met als specialisatie economische bestuurskunde. In 1984 vertrekt hij naar Amerika, waar hij meewerkt aan de Workshop in Political Theory and

Policy Analysis van de Indiana University. Coördinatoren waren prof. Vincent Ostrom en zijn vrouw prof. Elinor Ostrom. Deze laatste kreeg vorig jaar de Nobelprijs voor economie, in het bijzonder voor haar bijdrage op het gebied van economic governance. 'Het is een voorrecht om met beide topwetenschappers gewerkt te hebben. Elinor Ostrom heeft zich beziggehouden met de studie van zelfregulering en 'gemeenschappelijke goederen', in het bijzonder met de vraag hoe de interactie is tussen mensen en ecosystemen, zoals bossen en visserij maar ook watermanagement en irrigatiesystemen. Voor een bestuurskundige is dit een uitermate interessant terrein. Het is zeer relevant voor de analyse en regulering van moderne technologie- en infrastructuursystemen, open source, smart grids, intelligente netwerken, etc.'

'Innovatie vereist naast technologie ook kundige ambtenaren'

Toonens promotieonderzoek richtte zich op het binnenlands bestuur. 'Toen heb ik Thorbecke ontdekt, een systeemdenker bij uitstek met oog voor de complexiteit van een samenleving en met ideeën die nog steeds zeer actueel zijn en zeer waardevol voor de maatschappij van nu.' Na zijn promotie was Toonen ondermeer hoogleraar in Leiden, medeoprichter en directeur Onderzoek van de Nederlandse Onderzoekschool Bestuurskunde (NOB) en decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden. Zijn huidige functie bevalt hem uitstekend. 'De faculteit, opgericht in 1998, is veel groter dan mij was voorgespiegeld. Er werken hier geen tweehonderd, maar ongeveer vijfhonderd mensen; waarvan een heel groot deel op tweede en derde geldstroom.'

Ensembles

Het belang van TBM voor de TU Delft is dat deze faculteit de context schetst waarbinnen de technologie functioneert of moet functioneren, aldus Toonen. Maatschappelijke vraagstukken dienen volgens Toonen steeds meer benaderd te worden als complexe systemen, doordat er zowel technische, bestuurlijke en politieke als economische en sociale kanten aan zitten. Onvermijdelijk, maar extra complicerend is dat er niet één baas of één overheid is die alles beslist over onderwerpen als fileproblematiek, het verbeteren van de elektronische dienstverlening, patiëntveiligheid, leven met water of een beter ruimtegebruik. 'De hedendaagse mondige, dynamische en – zeker waar het technologie betreft – mondiale samenleving vereist een diversiteit aan samenwerkingsverbanden – ensembles – die bestaan uit vele participanten en een grote diversiteit aan besluitvormers om problemen op te lossen. In plaats van als probleem, zien wij dat binnen TBM juist als mogelijkheid tot verrijking. Willen techniek en technologie geaccepteerd worden en problemen kunnen oplossen, dan moeten ingenieurs er meer van doordrongen raken dat zij geen solisten zijn, maar leden van een ensemble, waarin iedereen een ander instrument bespeelt en op z'n eigen manier bijdraagt aan het succes van het gezamenlijk optreden.'

De faculteit TBM ziet het als haar taak om een koppeling te maken tussen technische, economische en bestuurlijke expertise. 'Wij zetten

ons in om kennis, institutionele (her)ontwerpen, managementconcepten te bundelen of deze om te zetten in waardegevoelige procesontwerpen, ondernemerschapstrategieën of beleidsbenaderingen. Daarnaast vertalen wij deze kennis in onderwijs, niet alleen voor onze faculteit maar voor alle studierichtingen binnen de TU Delft. Zo wordt het gerenommeerde ethiekonderwijs aan de TU Delft vanuit TBM verzorgd.'

Innovatie

Is de Nederlandse overheid serieus in haar streven naar innovatie, dan zal zij, volgens Toonen, terug moeten naar de loyale maar onafhankelijke en kritische ambtenaren, die tot begin jaren negentig gebruikelijk waren binnen de Nederlandse overheid. Toonen: 'De Nederlandse ambtenaren waren niet alleen kundig, maar ook vol zelfvertrouwen en niet bang om hun mening te geven. Door de zekerheid van hun functie was *speaking truth to power* heel gebruikelijk. Nu zijn veel ambtenaren institutionele angsthazen, bang voor hun baan of loopbaanmogelijkheden. Ze moeten meepraten met hun superieuren om hun kansen niet te verspelen. Hun deskundigheid, maar vooral hun onafhankelijkheid wordt ondergraven, omdat zij continu in wisselende projecten of banen werken als gevolg van job rotation. Wil Nederland innovatiever worden, dan hebben wij naast nieuwe technologie en meer marktgerichtheid ook kundige, betrouwbare en op de lange termijn gerichte overheidsdienaren nodig. Een ensemble kan alleen succesvol zijn als iedereen goed zijn instrument beheerst. Bij een kenniseconomie en een kennisdemocratie, hoort naast ondernemerschap ook een professionele "kennisbureaucratie".' Voor de TU Delft heeft hij een overeenkomstig advies. 'Het is de politiek die de universiteit in de financiële problemen brengt, niet een slecht bestuur of een gebrek aan belangstelling voor de afgestudeerden of de wetenschappelijke verdiensten van de universiteit.' Toonen vindt echter dat je met de forse kortingen uit Den Haag inventief moet omgaan. 'Ik vind niet dat je de TU Delft moet leiden als een bedrijf, maar je kunt wel het bedrijfsleven een rol geven binnen de universiteit door het bijvoorbeeld te laten deelnemen in de grote laboratoria of andere grootschalige onderzoeksinfrastructuren als ICT-labs.' Toonen vindt het goed dat het financieringssysteem van de TU Delft opnieuw wordt bekeken en dat het sturen op de kwantitatieve output, zoals het aantal publicaties of het aantal studenten, wordt geherwaardeerd. Aandacht voor talent en kwaliteit dient de boventoon te voeren op een universiteit. 'TBM wil graag onderzoeksmatig samenwerken en onderwijs blijven verzorgen voor andere faculteiten van de TU Delft. Ons interfacultaire onderwijs wordt nu soms enkel beschouwd als een kostenpost. Ten onrechte. Niet alleen is het doelmatiger, maar belangrijker: technologie die niet aansluit bij een sociale, maatschappelijke en bestuurlijke context, komt niet veel verder dan de campus van de TU Delft. De TUD-gemeenschap ziet dat en wij kunnen daar een belangrijke rol in spelen.'

Techniek+Economie+Recht = Innovatie

In de visie van TBM is technologie de basis voor innovatie. Deze moet maatschappelijk worden ingebed. Daarvoor zijn belangrijke vakken: Recht, Economie en Bestuurskunde. In de artikelen hierna laten we prof.mr.dr. Helen Stout, prof. Alfred Kleinknecht en prof.mr.dr. Ernst Heuvelhof aan het woord.